

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**R. P. Thomæ Comptoni Carleton, Cantabrigiensis,
Societatis Jesu, In Collegio Anglicano Leodiensi Sacrae
Theologiae Professoris, Cursus Philosophicus Universus**

Carleton, Thomas Compton

Antverpiæ, M.DC.XCVII.

Disputat. XXVII. De Intentione & Electione.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-95656](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-95656)

DISPUTATIO XXVII.

De Intentione & Electione.

SECTIO PRIMA.

Inquiruntur quadam circa intentionem finis, & electionem mediorum.

I. **M**ulta de his in physicis diximus d. 23. cum de causâ finali, nunc pauca solum adicienda, quæ ibi in hunc locum remissimus.

II. **Primum** est utrûm cognitio finis ingrediatur partialiter ejusdem constitutionem, vel sit solum conditio? Resp. esse solum conditionem: ratio est, quia id solum est finis, quod amatur, & quod assequi intendimus per media, quæ adhibemus, sed solum intendimus assequi rem apprehensam, non ipsam apprehensionem, ergo. Hinc tamen non sequitur quin cognitio partialiter simul cum fine moveat, sicque finis & illius cognitio constituunt unum movens adæquatum, utrumque enim movet in suo genere, finis objective, cognitio formaliter.

III. **Secundum** est, utrûm possint duo fines adæquati & totales concurrere ad eundem effectum? Non quærimus utrûm possit quis eodem actu velle duo objecta, quorum singula per se sufficerent ad rationem finis, & ad movendam voluntatem, ita ut de facto sint objecta partialia illius actûs: sed utrûm possit quis per duos actus velle duplicem finem totalem, id est ita, ut si alter finis non intenderetur, eodem tamen modo sequerentur operationes ad extra, quæ jam sequuntur ad utrumque finem.

IV. **Resp. posse:** ponamus ex. gr. velle quempiam concionari ex motivo charitatis, dum autem perstat in hoc actu, & intentione concionandi ex charitate, injungatur ipsi ut concionetur, tunc actum illum concionandi, quem eliciturus erat ex charitate, idque eadem celeritate & promptitudine, elicit nunc etiam ex obedientiâ, imò eliceret, etiam si non haberet motivum charitatis, ergo hi duo fines sunt adæquati, hoc enim est esse finem adæquatum & totalem, nempe ut licet eum aliquid aliud comiteretur, eodem tamen modo actum eliceret, atque si hic solus finis tunc esset in intentione.

V. **Dices** cum P. Vasquez, qui est in contrariâ sententiâ tom. 1. in 3. partem d. 10. c. 8. Non potest naturaliter dari duplex causa totalis efficiens, ergo nec duplex finalis; nec enim minus esset hic superfluitas, quam ibi. Admissio antecedente negatur consequentia, disparitas est, quia longè diverso modo se habent causæ intentionales, ac physice: primò enim nihil frequentius, quam ut idem objectum recipere possit diversas denominationes extrinsecas à diversis visionibus, intellectionibus, & volitionibus, non tamen potest produci naturaliter à diversis actionibus physicis.

VI. **Ratio** est, actiones enim physice solum ordinantur ad ponendam rem à parte rei: cum ergo per unam actionem sufficienter ponatur, & habeat suam existentiam, non requiritur alia, imò foret superflua. Actiones verò intentionales ordinantur per se primò ad perficiendam potentiam vitalem, & solum consequenter ac secundariò ad objectum; quod secus contingit in actionibus physicis quæ primò & per se ordinantur ad objectum, seu terminum. Deinde, à duobus finibus totalibus tantum procedit una actio physica in rem quæ fit: à duabus verò causis totalibus efficientibus semper procedere debe-

ret duplex actio, ut constat, & in Physicis latius est declaratum.

Tertium est utrûm intentio finis, & electio mediorum sint duo actus, an inter se identificentur? Existimant aliqui realiter distingui hos actus in nobis, ratione in Deo, sicque aiunt intentionem in Deo esse aliquo modo priorem electione, & causam illius, licet intentio præsupponat cognitionem mediorum. Hæc opinio est probabilis: mihi tamen semper magis placuit contraria sententia asserens eundem esse actum quo quis intendit & eligit media. Ratio est quia intendere efficaciter finem est velle eum consequi, seu velle efficientiam finis, velle autem efficientiam finis necessariò involvit volitionem mediorum, per quæ finem vult consequi: unde saltem debet velle aliqua media in confuso: quando autem consultatione factâ, invenit quoddam medium in particulari sit magis proportionatum, deposito priori actu, quo volebat finem per aliqua media confusè, habet alium, quo illum vult per hæc media in particulari.

Imò videtur probabile, nec ratione distingui intentionem & electionem saltem aliquorum mediorum in genere, cum intentio efficax sit formaliter actus, quo quis vult efficaciter consequi finem; electio verò est actus quo vult media ad finem consequendum: qui actus videntur planè iidem.

Conf. Electio tendit in medium ut utile, ergo ut conducat ad aliquid consequendum, ergo eodem actu quo medium eligimus, intendimus finem. Antecedens probatur, non enim vult medium propter se, sic enim non amaretur nec eligeretur ut medium sed ut finis, ergo non alio modo eligit quis medium, nisi propter aliud, seu ad aliud per medium consequendum, sicque actio illa est formaliter & electio medij, & intentio finis.

Hinc solvitur quod opponunt aliqui, posse scilicet intellectum assentiri conclusioni propter præmissas, licet actu illo non attingat intrinsecè objectum præmissarum, sed præmissis extrinsecè tantum ad actum conclusionis determinantibus, ergo & poterit voluntas velle media propter finem, licet actu illo non attingat finem intrinsecè. Sed negatur consequentia, disparitas est manifesta, objectum enim conclusionis sufficientem in se habet veritatem, ut terminet actum, medium autem, cum quâ tale, habeat solum bonitatem utilem, bonitas ipsius non est per se expetibilis, sed solum in ordine ad finem, ut dixi disp. 47. Log. sec. 5. n. tertio.

SECTIO II.

De actu imperante & imperato.

Dixi suprà disp. 23. sec. 5. n. 10. ad hoc ut voluntas prodeat in actum, non requiri imperium illud practicum his vocibus explicatum FAC HOC, si ve sit actus intellectus, ut communior fert opinio, si ve voluntatis. Hic ergo ulterius inquirimus utrûm saltem possit voluntas imperio suo, seu actu aliquo alium actum imperare.

Resp. posse voluntatem per unum actum imperare alium, non externum tantum, sed etiam internum, nec intellectus solummodò, sed voluntatis: imò etiam existimo posse actum imperatû esse perfectiorem

VII.

Intentio finis est imper electio mediorum in genere.

VIII.

Intentio & electio meratione distinguuntur.

IX.

Uterius ostenditur electionem semper esse intentionem.

X.

Disparitas inter assentium conclusionis, & electionem, & electionem, & electionem.

I.

Propositum statum quæstionis.

II.

Potest voluntas imperare alicui imperare alicui, id est intellectui, cum voluntas imperat.

Quid sit
unum actum
imperare
aliud.

fectiorem subinde imperante: sic non solum ex affectu charitatis potest quis imperare actum humilitatis, vel temperantiae, sed ex affectu misericordiae erga proximum potest sibi imperare actum religionis vel charitatis. Nec in hoc videtur esse peculiaris difficultas, si recte intelligantur termini, unum enim actum imperare aliud nihil est aliud, quam efficaciter ad illum determinare, hoc autem non videtur dubium quin possit voluntas praestare, posito enim quod efficaciter velit actum aliquem voluntatis, vult eum absolute elicere, ergo eliciet; si enim non eliciat, si sit in illius potestate, ergo liberè omittit, ergo vult eum efficaciter, & non vult, quæ sunt contradiCTORIA.

III.

Declaratur
ulterius,
quomodo
unus actus
aliud imperet.

Confir. stante voluntate efficaci servandi omnia mandata, si occurrat præceptum aliquod eorum explendi, infallibiliter eliciet voluntas actum, quo illud expleat, ergo unus actus potest alium imperare, imperare enim, ut dixi, non est aliud, quam quod ex vi unius actus, alius sequatur. Unde Concil. Trid. sess. 14. c. 4. ait attritionem excludere omnem affectum peccandi, quod nimirum in se includat propositum servandi omnia mandata.

IV.

Opinio negans posse
voluntatem
sibi imperare
actum
immediate.

Valquez 1. 2. d. 51. cap. 5. Coninck d. 3. de actibus, dub. 10. & alij nonnulli opinantur non posse voluntatem imperare sibi actum voluntatis efficaciter, & immediate, sed ad summum ineffaciter, & mediatè, movendo scilicet intellectum ad indagandas rationes quibus moveatur voluntas ad volendum obiectum, seu ad talem vel talem actum elicendum.

V.

Ratio eorum
est quia
actus imperatus
non
esset liber.

Ratio eorum est: sequeretur enim, inquit, actum imperatum non esse liberum, cum stante actu imperante, eo modo quo nos eum ponimus, non possit actus imperatus non sequi, hoc autem videtur inconveniens, sic enim quis actus imperatus aliquis virtutis amitteret suam honestatem, cum amittat libertatem. Imò ulterius, inquit, sequitur imperantem sibi actum contritionis, vel amoris Dei super omnia ex affectu beatitudinis, & justificationis, reddere se ipso facto impotentem ad ejusmodi actum elicendum, actus enim amoris vel contritionis necessarius non sufficit ad justificationem, sed solus liber.

VI.

Actus imperatus
varijis modis
potest esse
liber.

Ad solutionem notandum, varijs modis posse actum imperatum esse liberum: primò extrinsecè, seu denominativè, & participativè ab actu imperante: hoc ergo modo actus imperatus voluntatis est liber, id enim nihil aliud est, quam hunc actum sequi ad determinationem alterius, qui est liber: quo etiam modo actus intellectus, imò actus etiam externi, ad internum voluntatis actum sequuti, sunt denominativè liberi.

VII.

Secundò,
quoad
circumstantias.

Secundò actus aliquis imperatus est liber, quando licè (ut hic contingit) non sit liberum voluntatis, posito actu imperante de actu amoris v.g. elicendo, non eum elicere, potest tamen hic actus in particulari esse liber quatenus scilicet, quantumvis ponatur actus imperans, potest voluntas non solum hunc numero actum præ alio simili elicere, sed etiam valde diversum secundum intensionem, objecta diversa, & alias hujusmodi circumstantias, actus enim imperans amorem Dei, solum tendit in genere, si que quocunque amore posito satisfacit illius imperio, multi autem sunt actus amoris possibiles, etiam inter se valde diversi, unde poterit actus amoris imperatus non solum esse liber, sed meritorius, licet stante actu imperante non possit non sequi aliquis actus amoris, pro instante vel tempore, quo est imperium.

VIII.

Hoc modo d. 15. de Incar. s. 2. dixi Christi libertatè sufficienter ad meritum salvari, cum hac ratione non solum in ipsius potestate fuerit mori hac vel illa hora, in hac vel illa cruce, quod sufficit ad libertatem

R. P. Th. Comptoni Philosophia.

purè physicam, ut dici solet, sed liber erat ad moriendum per talia vel talia tormenta, graviora scilicet purè physicè vel minus gravia, in loco obscuro vel celebri, unde major oritur mortis ignominia, ex hoc vel illo motivo, & alia hujusmodi, quæ dici solet libertas in genere moris: licet enim, ut ibidem dixi, secundum hunc modum procedendi non fuerit liber Christus Libertas sibi ad moriendum simpliciter, circumstantiæ tamen genere moris, proximè positiæ multum faciunt ad estimationem moralem, & consequenter ad meritum.

Si tamen omnes mortis circumstantiæ fuissent determinatæ, non fuisset liber Christus, secundum hunc modum libertatem ejus defendendi, nec morali libertate, nec physicè. Quod idem contingeret hic in actu imperato respectu imperantis, nec alia ratione esset in hoc casu actus ille liber, pro tempore quo illum sic intendit actus imperans, quam extrinsecè modo supra explicato n. 5. Imò ulterius addidi d. 17. de Incar. s. 2. probabile esse potuisse Christum hic in viâ mereri per actus amoris Dei beatificos, seu ortos ex visione beatæ, cum, licet non potuerit non amare Deum, esset tamen in potestate ipsius diversos & inæquales actus amoris elicere.

Dixi pro tempore pro quo actus imperans vult illum actum elici, si enim solum eum imperet indeterminate quoad tempus, seu pro aliquo instante intra tale tempus, non obstantè actu imperante liber actus imperatus elicitur quocunque instante illius durationis, excepto ultimo. Quod idem est de intentione efficaci finis respectu electionis medijs, etiam unici, si intentio non sit determinata pro certo instante, sed tantum pro tali tempore, tunc enim electio talis medijs est libera quovis instante illius temporis, excepto ultimo, si eoque electione differat. Et per hæc patet ad objectionem supra factam.

Dicunt aliqui actum imperatum amoris in circumstantiâ actus amorem imperantis non solum esse liberum quoad circumstantias, sed etiam quoad substantiam, ita ut simpliciter possit tunc voluntas omnino non amare; quia, inquit, est in potestate voluntatis tollere vel impedire ne ponatur imperium.

Sed contrariò hoc enim non sufficit ut possit immediate non elicere actum amoris, seu non amare, sed tantum mediare tollendo scilicet vel impediendo causam ad amorem necessitantem, quæ stante, non sequi amor non potest. Unde in hoc casu solum est libera voluntas ad non amandum mediatè, immediate autem & simpliciter necessitata. Qui plura de actu imperante & imperato videre cupit, adeat P. Oviedo, qui hic Cont. non à fuisse hac de re disputat.

SECTIO III.

De concursu Dei cum causis secundis.

FUÈ hac de re dictum est in physicis d. 28. s. 5. & 8. ubi & varios Dei cum causis secundis concurrendi modos ab alijs statutos impugnavi, & veram eum explicandi rationem aperui. Hic tamen quædam adjiciam.

Dicunt ergo aliqui, Deum cum videat quod voluntas pro aliquo priori se esset inclinatura, dare ipsi in actu primo, seu parare concursum determinatum ad illum actum, ita ut Deus non sit indifferens ad non concurrendum. Per hoc autem, inquit, non tollitur libertas, licet enim hæc actualis determinatio ad unum proveniat ab hoc decreto divino, voluntas tamen antea erat virtualiter determinata ex se, quod sufficit, inquit, ad libertatem.

At sanè hæc sententia videtur pugnare secundum pro illo enim priori quo vidit Deus quod voluntas se esset

Bbb 2

Contra,
eundem
semper dare
debet Deus
concursum,
per quem
videbat
actum esse
futurum.

se esset inclinatura, vidit hoc eam facturam esse per aliquem concursum, ita enim videt Deus res futuras, sicut ipse sunt futura, cum ergo hi actus non solum non sint futuri, sed nec possibiles sine concursu Dei, non possunt videri à Deo, vel futuri vel possibiles sine concursu aliquo Dei, ille autem concursus debet esse indifferens, ergo alium videt concursum pro illo priori, alium dat, quod implicat, illum enim dare debet actum, per quem videbat operationem conditionatè futuram, nec enim alium concursum præbet Deus creaturis operantibus, quam illum, per quem vidit eas conditionatè operaturas, alioqui non esset idem actus in statu conditionato, & absoluto. Decretum autem quod ponunt hi recentiores est huiusmodi, *si dederò concursum indifferentem Petro, operabitur ejus voluntas, dabo alium nempe determinatum.*

IV.
In hoc modo
explicandi
concursum
Dei tollitur
libertas.

Ex quo sic hanc sententiam impugno; omnis determinatio antecedens actum per modum causæ influentis tollit libertatem, sed hic concursus Dei est antecedens per modum causæ influentis, & est determinatus ad unum, & absolutus non relinquens in voluntate indifferentiam ad non operandum, ergo tollit libertatem. Conf. nam eodem modo respondere possent, qui ponunt prædeterminationem physicam, & dicere eam non tollere libertatem, quia Deus pro illo priori vidit, quod se esset inclinatura voluntati: Sicut autem ipsos impugnamus, quia physica prædeterminatio, cum sit causa influens determinata ad unum, tollit necessariò libertatem, ita & hic concursus, cum non minus sit determinatus ad unum. Unde ad libertatem non sufficit quod voluntas habitura fuisset omnia requisita ad agendum & non agendum, sed & quando operatur debet habere in actu primo omnia requisita ad operandum & non operandum quod non salvatur in hac sententiâ, sicut nec in prædeterminatione physica, cum unum principium non sit indifferens, sed necessario inferens actum.

V. Alij ergo ajunt Deum habere decretum quoddam universale, & solum confuso quodam modo influens; Deus ergo, inquit, hoc & nihil aliud dicit pro illo priori, *volo præbere concursum ad aliquem effectum*, non tamen magis determinat suum concursum ad aquam, quam ad ignem, nec ad ullum effectum in particulari. Sed contra primò, nam ad

decretum tam universale nullus unquam effectus sequetur. Contra secundò, Deus quidquid producit, producit ex suis Ideis, sed Idea aquæ non est Idea ignis, sicut nec Idea hominis Idea equi, &c. ergo debet decretum Dei, & concursus in actu primo procedere magis in particulari, & non modo ita confuso.

P. Suar. l. 2. de Auxilijs c. 3. n. 17. ait decretum Dei, VI.
per quod decernit concurrere cū causâ liberâ creatâ, esse generale quidem in hoc sensu, nempe quod offerat pro illo priori ad varios actus specie, sub conditione tamen, nempe si voluntas creata voluerit: non tamen, inquit, est generale hoc decretum, seu consulum, ut dicebat prior sententia, id est, ad nullum in particulari individuum descendens, Deus enim ut distinctissimè omnia, & in particulari cognoscit, ita etiam distinctissimè, & in particulari vult, ac decernit. Non tamen est dicenda hæc voluntas Dei conditionata simpliciter & formaliter, sed solum virtualiter; unde fertur hic concursus divinus absolutè in amorem ex. gr. in particulari, ita tamen, ut stare cum eo possit negatio concursus ad amorem, nempe si voluntas creata nolit se inclinare ad elicendum actum amoris. Eodem etiam modo fertur ad odium, & ad alios actus specie distinctos, & præbet concursum in actu primo ad singulos.

Unde ad effectum ad extra non requiritur semper decretum efficax absolutum, sed sufficit conditionatum; est verò conditionatum hoc decretum Dei, etiam quoad exercitium, sicque relinquit voluntatem liberam, tam libertate contradictionis, quam contrarietatis, ita enim est paratus Deus in actu primo præbere concursum ad hunc specie & numero actum amoris v. g. ut paratus sit etiam non concurrere, vel etiam concurrere ad contrarium, nempe ad actum odij, si voluntas creata velit. Nec est huiusmodi decretum superfluum, quod aliqui obijciunt, ut enim aliquid non sit superfluum, sufficit si ad aliquem finem deserviat, hic autem habet finem hoc decretum, nempe ut relinquat voluntatem creatam liberam, & quoad exercitium, & quoad specificationem; quod tamen non faceret, si esset determinatum ad unum actum, vel specie vel numero.

Hic modus explicandi concursum Dei est probabilis. Videatur locus in physicis citatus disp. 28. l. 5. & 6. ubi meam hæc in re opinionem explicui.

DISPUTATIO XXVIII.

De habitibus secundum se.

Hæc sola restat disputanda quæstio, quam huc remisi, cum à nonnullis in Logica discuti toleat. Magis tamen necessaria est cognitio habitus supernaturalis, ut pote de quo frequentior usus in Theologia, quam naturalis. Primò de habitibus naturalibus agemus, & de iis quæ utrisque sunt communia: deinde disputationem subiiciemus de supernaturalibus.

SECTIO PRIMA.

Quid sint, & in quibus Potentijs reperiantur habitus.

I. Varijs modis sumitur habitus: nonnunquam pro facilitate quadam, quæ ita rebus quibusdam ex se non gratis, sed molestis potius & asperis paulatim assuescimus, ut exiguum tandem in iis ferendis, ac propè nullam difficultatem sentiamus, quæ

proinde transire dicuntur in habitum. Hinc ortum habuit dictum illud philosophorum, *Ab assuetis non fit passio*. In quâ rem pulchrè Seneca Philo. de Tranquill. animæ c. 10. Nullo, inquit, melius nomine de nobis natura meruit, quam quod cū sciret quibus arumnis nasceremur, calamitatū mollimentum consuetudine invenit, cū in familiaritatem gravissima adducens. Imò nonnulli diuturno tempore rebus istiusmodi gravibus assueti, & malis, ut ita dicam, innutriti, omnem eorū sensum sensum amittunt, nec ab ijs abhorrent amplius, sed sibi veluti naturalia intuentur; quæ de causâ meritò dicitur *Consuetudo altera natura*.

Secundò sumitur habitus pro modo quodam rem aliquam habendi, de quo in prædicamentis. Tertiò pro formâ accidentali opposita privationi: sic sumitur dum dicimus *habitus & privatio*. Quartò deum pro principio quodam actuum, quo sensu de eo in præfenti disputamus.

Habitus ergo naturalis juxta omnes est qualitas impressa

Habitus
rariè sumi-
tur.

Ab assuetis
non fit pas-
sio.

Consuetudo
calamita-
tum molli-
mentum.

Consuetudo
altera na-
tura.

II.
Tres alij
modi su-
mendi habi-
tum.

III.